

**Waar is de tijd gebleven?
De vraag of het juist was
om massale slachtingen
te voorkomen, dan wel te
stoppen, wás in de jaren
negentig geen vraag.
We deden gewoon wat
ons goeddunkte. In 1991
vielen we zonder te
kloppen Somalië binnen.
Ging er eerst even een
Amerikaanse gezant naar
Mogadishu, die een
troepje 'warlords'
sommeerde aan te treden
voor een mededeling.**

'Luisteren!', zei de gezant. 'Onder aanvoering van Amerika gaat de wereld dit land beletten zelfmoord te plegen. De Amerikaanse president is vastbesloten. U weet waartoe het Amerikaanse leger in staat is. Dat heeft u in *Desert Storm* gezien. Diezelfde Amerikaanse troepen landen hier overmorgen. Als u niet meewerkt, verpulveren wij u.'

Zo ging dat toen en zo hoorde het ook, vonden we. Het Somalische volk verhongerde door een burgeroorlog en dat vonden we onacceptabel. De Balkan vielen we ook binnen zonder de *locals* om permissie te vragen. 'De Verenigde Staten accepteren niet dat het Westen zich neutraal opstelt', sprak de Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties zelfs tegen de paar weifelaars in de Veiligheidsraad.

De NAVO-bombardementen op Kosovo die volgden, waren 'humanitair', vonden we. Je kon in die tijd ook gewoon hardop vinden dat we Afrika zouden moeten herkoloniseren. Mocht dat dan zomaar? Ja, natuurlijk mocht dat! Herkolonisatie anno die tijd, zou immers niet meer zijn bedoeld voor het leegroven van het continent, maar juist voor de verrijking ervan met de universele

rechten van de mens en met de notie van *good governance*, lees: democratie.

Zelfs Rwanda was ons eigen, vrije besluit. We deden daar niks aan in 1994, niet omdat we ons dat door wie dan ook hadden laten verbieden, maar gewoon omdat we geen zin hadden om wat te doen.

De Britse leider Tony Blair bleef lang hangen in die stemming van toen. In 2000 nog lanceerde hij zijn 'doctrine van de internationale gemeenschap' met mensenrechten als centrale focus en hij liet meteen zien wat hij bedoelde door Britse soldaten te laten interveniëren in een smerige burgeroorlog in Sierra Leone. Hij speculeerde ook openlijk over soortgelijke Britse acties in Zimbabwe en Myanmar, twee andere mensenrechtenschandalen. Maar het Amerika van president Bush, zonder welke interventies van enige betekenis onmogelijk zijn, laat zich in het buitenlandbeleid uitsluitend nog leiden door 'wat het beste is voor Amerika'. Bush windt daar geen doekjes om: als Rwanda weer gebeurt 'on his watch', stuurt hij geen troepen, heeft hij meer dan eens gezegd.

Komt door Irak. Het fiasco daar heeft de sfeer verprutst. Niet alleen

slorpt het militaire avontuur daar zo'n beetje alle mankracht en materieel en moreel en budgetten op die nodig zouden zijn om nog ergens anders te interveniëren, maar vooral heeft Irak ons te kijk gezet als minder heilig dan de Paus. De hele wereld weet inmiddels dat de redenen om Irak binnen te vallen gebaseerd waren op leugens. Daardoor is de discussie over de legitimiteit van militaire interventies weer helemaal terug en alles en iedereen wordt over dezelfde kam geschooren, ook het arme Darfur.

De Darfurianen betalen de prijs voor onze ontmaskering. Niemand komt ze redden, terwijl hun ledematen worden afgehakt, hun oogballen uitgestoken, hun kinderen verkracht, hun vrouwen levend verbrand. Zelfs Tony Blair met zijn doctrine vindt het beter om de horror daar tegemoet te treden met 'diplomatieke druk' en 'constructieve dialoog', en Nederland stelt nog maar eens een paar afgeschreven militaire vrachtwagens ter beschikking om zakken hulprijst naar de slachtoffers te brengen. Waar is de tijd toch gebleven? Darfur laat ons zien hoe de wereld er uitzag in 1943.

Precies hetzelfde moment waarop Mehring and Langner (twee joden

in het vernietigingskamp Treblinka) werden doodgemaakt, was twee kilometer verderop de Poolse boerderijen, vijfduizend kilometer verder in New York, de overweldigende meerderheid van de mensheid aan het slapen of eten of ze gingen naar de bioscoop of bedreven de liefde of maakten zich zorgen over de tandarts. Dit is waar mijn voorstellingsvermogen ophoudt.

De twee werkelijkheden zijn van zo'n compleet verschillende orde, ze zijn zo volstrekt onverenigbaar, hun co-existentie is zo wanstaltig paradoxaal – Treblinka zowel omdat het door mensen gebouwd werd en door alle andere mensen is gelaten voor wat het is – dat ik me het hoofd ben gaan breken over tijd.

Zijn er, zoals in sciencefictionverhalen bijvoorbeeld, verschillende soorten tijd in dezelfde wereld? Is het mogelijk dat er tegelijkertijd een 'goede tijd' bestaat en een 'onmenselijke tijd', een soort van envelop waarin mensen per ongeluk belanden en dan verdwijnen in de klauwen van verdoemenis? (George Steiner, *Language and Silence*, 1967).

Waar is de tijd gebleven, vraag ik me af? Maar welke tijd bedoel ik eigenlijk?

BERICHT UIT AFRIKA